RAZGOVOR – Zvonimir Faist, autor plakata predstavljenih na izložbi »Diktati vremena« u Muzeju grada Zagreba

RADIO SAM PO NARUDŽBI – POLITIKA ME NIJE ZANIMALA

Uvijek sam imao mnogo narudžbi i puno posla pa nikada nisam stigao misliti na neku izložbu. A nisam ih ni trebao priređivati, jer su i bez izložaba narudžbe uvijek stizale. Moj rad bio mi je dobra reklama. Bio sam svjestan da radim nešto što mnogi drugi nisu bili u stanju napraviti. Sve sam radio s lakoćom. To se vidi na plakatima, o tome ne trebam ni govoriti – objašnjava 90-godišnji Zvonimir Faist kojega je ova prva izložba gotovo preko noći učinila zvijezdom

Do jučer imenom nepoznat publici, iako joj je njegov grafički rukopis poznat s etiketa nekih proizvoda, što se svakodnevno mogu vidjeti na policama prodavaonica, Zvonimir Faist u svojoj je devedesetoj godini praktički preko noći postao zvijezdom nakon što je prošloga tjedna u Muzeju grada Zagreba otvorena izložba njegovih plakata nastalih od kasnih tridesetih do ranih šezdesetih godina prošloga stoljeća. Ne samo intrigantni naziv izložbe (kojoj je *Vjesnik* medijski pokrovitelj) – »Diktati vremena«, već i činjenica da u devedesetoj taj majstor plakata sredine prošloga stoljeća prvi put izlaže svoj opus, bio je poticaj za razgovor sa Zvonimirom Faistom.

Zvonimir Faist: Plakate sam radio s lakoćom

Plakat za ulje Zvijezda: Poznatu etiketu grafički oblikovao Faist (oko 1960.)

● Danas su Vaši plakati predstavljeni u Muzeju grada Zagreba za publiku i stručnjake pravo otkriće. Kako to da ih nikada do sada niste izlagali?

– Uvijek sam imao mnogo narudžbi, ne samo za izradu plakata, nego i etiketa, naljepnica i štošta drugoga, tako da sam imao puno posla pa nikada nisam stigao misliti na neku izložbu. A nisam ih ni trebao priređivati, jer sam uvijek imao narudžbe i bez izložaba.

● Jeste li tada mislili o tome da taj Vaš rad ima neku likovnu vrijednost i da bi ga trebalo sačuvati?

– Bio sam svjestan da radim nešto što mnogi drugi kolege nisu bili u stanju napraviti. Osjećao sam da imam nešto što drugi nemaju. Zato sam dobivao najteže poslove u poduzeću, a uvijek sam radio u tvrtkama za propagandu. Sve što je bilo najteže nacrtati povjeravano je meni. Radio sam potpuno samostalno i mogao sam napraviti sve.

Dok se Tito i Staljin nisu posvađali

● Zar stvarno nikada niste imali poteškoća? Jeste li kada odustali od prihvaćenog zadatka?

– Nikada nisam imao poteškoća. Sve sam mogao napraviti. To se vidi na plakatima, o tome ne trebam ni govoriti. Moji kolege, koji nisu znali izraditi plakat, rugali su mi se zbog toga što crtam plakate. Oni su slikali slike. To se tada cijenilo – slike u okvirima. To sam ja radio kad sam otišao u mirovinu. To za mene nije ništa, to je igračka. Ali plakat treba znati napraviti. Treba znati riješiti odnos slike i teksta, treba ga riješiti likovno ne zaboravljajući na poruku koju nosi. Ja sam to rješavao s lakoćom. Radeći to, nisam osjećao nikakav teret. Meni je sve to bila igra. Mislim da se to vidi na mojim radovima.

● Ovom izložbom otkriva se da s Vašim plakatom počinje povijest hrvatskog filmskoga plakata. Jeste li Vi bili svjesni toga svoga pionirskoga posla?

– Znao sam da je to dobro učinjen posao, jer se stalno od mene to naručivalo, a od drugih puno manje.

● S obzirom na to da većinu filmova za koje ste radili plakate niste vidjeli, je li Vam bilo teško oblikovati ih?

– Ne, jer mi je naručitelj obično pokazao nekoliko fotografija, pa bih izabrao koji model, koji tip, koji lik što će efektno djelovati. To su obično bili glavni glumci, koje sam crtao prema fotografiji. Naručitelji nisu htjeli fotografije na plakatima, već su tražili da to bude crtež. Ponekad se dešavalo da nije bilo fotografija, pogotovo za domaći film, onda sam sâm prema naslovu smišljao što bi bilo najbolje. Tako sam radio plakat za film »Posljednji dan«. Za mnoge sam filmove radio plakate, za sve ruske koji su se kod nas prikazivali. To je trajalo četiri, pet godina, dok se Tito i Staljin nisu posvađali, a onda više nije bilo ruskih filmova. Ali bilo je drugih.

Sam proizvodio plakate

● Osim što ste te plakate kreirali, Vi ste ih u početku i sami proizvodili? Kako i zbog čega ste to radili?

– Kinematografi, koji su bili naručitelji, trebali su male naklade takvih plakata, od sto do maksimalno dvjesto primjeraka. Štamparije nisu htjele preuzeti tiskanje tako malih naklada, jer im se to nije isplatilo. I onda je netko došao i pitao me bih li ja mogao napraviti seriju od pedeset do sto komada? Rekao sam da mogu. Kako? Jednostavno jer sam završio Obrtnu školu, slikarski odjel i Akademiju. Na Obrtnoj školi naučio sam raditi plakate kao i druge stvari što se rade šablonom, ručno. I to svoje znanje sam tu primijenio. Nacrtao bih likove i napravio šablonu na jednom tvrđem kartonu, koji sam koristio za crno bijelu podlogu. Prvo sam špricao uz pomoć šablona crni dio plakata, a onda sam *pistolama* raznih veličina bojama sjenčao likove. Tako sam dobivao kolor plakate.

● Počeli ste stvaralačku karijeru s plakatima ili s nečim drugim? Što ste sve radili?

– Prije filmskih radio sam plakate za razne tvornice, poduzeća, privatnike, trgovce... plakate za izloge. Mnogo sam radio na ambalaži, etikete za razne proizvode, za Franckovu kavu »Minas«, za konzerve – kompote od šljiva, trešanja, višanja, etiketu na boci za ulje Tvornice ulja Zvijezda... Oni su za tu etiketu 1960. dobili Veliku nagradu, a ja to nisam ni znao. Oni i danas koriste tu etiketu. Radio sam svašta i male etikete i velike Titove portrete – jedan od deset metara. Napravio sam nacrt i za veliki slavoluk AFŽ-a na Jelačićevu trgu. To sam morao napraviti za jedan dan. Bilo je to 1945. kad su došli partizani. Nisam znao točno što bih napravio i pričao sam doma ženi o tome. A ona mi reče: Nemoj si razbijati glavu, nacrtaj jednu partizanku Srpkinju i jednu Hrvaticu i gotovo. I nacrtao sam ih kako se rukuju. To je zbilja bio veliki slavoluk. Ispod njega su vozili tramvaji.

Skrivanje bana Jelačića

● Nije li i Edo Murtić tada oslikao na Trgu one palisade oko Jelačićeva spomenika?

– Ja sam radio slavoluk, a Murtić je oslikavao to oko Jelačićeva spomenika. Njega su htjeli sakriti. Ne znam zašto. A onda su ga srušili. Ne znam zašto im je smetao spomenik bana Jelačića. Pa to je povijest. No sad su ga ipak vratili.

● Vi ste radili u različitim državnim sustavima koji su imali razne diktate, zahtjeve i narudžbe. Kako ste se u tome snalazili?

– Meni je bilo svejedno koji je sistem. Nisam bio zagrijan ni za jedan. Nisam birao ni jedan niti sam o tome razmišljao. Politika me nije zanimala. Narudžbe su uvijek bile drugačije, a ja sam radio što se tražilo. Meni je bilo najvažnije da riješim i nacrtam ono što se od mene tražilo. Meni je svaki posao bio nešto posebno. I u tom pogledu bilo mi je svejedno rješavam li neku malu etiketu ili veliki slavoluk.

● Jeste li nekada radili zajedno s nekim drugim umjetnikom, s Murtićem ili...

– S Murtićem sam radio u istome propagandnome poduzeću, ali nikada ništa zajedno. Nekoliko sam puta radio s Maurovićem jer se njemu nije dalo crtati ništa osim figura. Onda bi on crtao figure, a ja ostalo na istome plakatu, primjerice, flaše i tekst.

● Na Vašim komercijalnim plakatima često se pojavljuju ženski likovi koje Vi nazivate »gerlama«. Jeste li ih slikali prema nekim predlošcima?

– Moji su kolege govorili – Faist uvijek crta svoju ženu. Onda sam ju i nacrtao. Ona je bila uvijek tu pa mi je mogla biti i model.

● Sad kada pogledate unatrag jeste li zadovoljni onime što ste napravili?

– Zadovoljan sam. Uspio sam napraviti sve što sam uzeo u ruke. Ali sada kad gledam sve te moje stare stvari, ne mogu si ni zamisliti kako bi to bilo da sve to moram ponovno nacrtati. Osjećam se nemoćan i star. Vrijeme je prošlo.

Vesna Kusin

IZLOŽBA – Skulpture Šime Vidulina u Galeriji Klovićevi dvori

TRAJNA ČAROLIJA ISTARSKOGA KAMENA

Vidulinove kamene skulpture nastavljaju dugu tradiciju hrvatskoga animalističkog kiparstva / Općinjenost istarskim kamenom u četrdeset godina Vidulin pretočio u bogat opus

ZAGREB, 7. studenoga – Dugu tradicija animalističkog kiparstva u Hrvatskoj nastavlja Šime Vidulin u kamenu nakon brončanih pasa Branka Deškovića i bikova Roberta Frangeša Mihanovića te staklenih skulptura Antuna Motike. Vidulinov bestijarij u kojemu se prepoznaju morski konici, ribe, pjetlići, delfini, medvjedi i sva sila morske, kopnene i zračne faune našega podneblja nastaje već četiri desetljeća, a veliku godišnjicu rada agilnog gospodarstvenika koji je ljubav prema kamenu pretočio u umjetnički hobi od četvrtka obilježava retrospektivna izložba u Galeriji Klovićevi dvori, što ju je u prisutnosti predsjednika Republike Stjepana Mesića te ravnatelja Galerije Klovićevi dvori Zvonka Festinija i autorice izložbe Biserke Rauter Plančić, otvorio predsjednik Hrvatske gospodarske komore Nadan Vidošević.

Vidulinovu općinjenost prirodnom ljepotom istarskoga kamena i igrom svjetla u njemu i oko njega najbolje svjedoči ciklus ribljih glava, zapisat će Biserka Rauter Plančić u popratnom katalogu. One idu u red malih, na prvi pogled nedovršenih skulptura, u kojima je bit naglašena ili pronađena u materijalu, a majstorovo dlijeto u dijalogu je s prirodom u kojemu je kamen pronađen. Vidulinove skulpture često krase javne prostore diljem Hrvatske. Spomen križ u Vukovaru, kameni glazbeni park u istarskom Roču, Galeb u letu u Pomeru kod Premanture, Podravski picok u Đurđevcu i Kuna u skoku što krasi prostor kod Županijske komore u Karlovcu samo su manji dio Vidulinova opusa javnih skulptura. Trajnu općinjenost istarskim kamenom zapečatio je i ponovnim oživljavanjem rimskom kamenoloma Vinkuran nedaleko od Pule, gdje od 1995. djeluje međunarodna kiparska kolonija »Cavae Romanae«.

M. I.

Na tragu slavnih prethodnika: »Golubica mira« Šime Vidulina

Kenijski književnik osvojio kanadsku nagradu

TORONTO, 7. studenoga – Na gala svečanosti koja je okupila kanadsku književnu elitu, bivši fizičar M. G. Vassanji, podrijetlom iz Kenije, osvojio je ovogodišnju nagradu Giller, najglamuroznijі i najunosniju kanadsku književnu nagradu. Za roman »The In-Between World of Vikram Lall« Vassanji je dobio 25 tisuća kanadskih dolara. Još 1994. istu je nagradu osvojio za roman »The Book of Secrets«. Pisac, koji je odrastao u Tanzaniji, bio je iznenađen što drugi put osvaja tu nagradu. »Ošamućen sam i zatečen«, rekao je Vassanji. »S prvom nagradom je bilo teže, a s drugom se osjećam kao da sam dobio bonus. To je nevjerojatno. Možda ću se sutra probuditi i otkriti da je ovo sve bio samo san, ali to me uopće neće uzrujati... pišem zbog pisanja, a ne zbog nagrada«, komentirao je nagrađeni pisac. (Hina/Reuters)